

Svar på skriftligt spørgsmål om opartiskhet i fråga om HX-projektet

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 299/2020 rd undertecknat av riksdagsledamot Markus Mustajärvi /vän. m.fl.:

Är avtalsförfarandet gällande karenstiden för höga militärer och lagstiftningen beträffande den ändamålsenlig och borde karenstiderna förlängas för att intressekonflikter mellan Finska staten, personer som bereder anbudsförfaranden och företagen som deltar i anbudsförfarandena ska undvikas,

ser ni ett laglighets- och jävsproblem eller etiska problem när försvarsmaktens kommendör som väsentligt medverkat i beredningen av HX-projektet genast då karenstiden upphör övergår i ett företags tjänst som deltar i anbudsförfarandet,

är det möjligt att konsultavtalet har beretts under karenstiden och har Lockheed Martin haft sådana bindningar till försvarsmaktens tjänstgörande kommendör som har påverkat tjänsteutövande på ett sätt som äventyrar det nationella intresset,

har ett av företagen som deltagit i anbudsförfarandet, Lockheed Martin, fått orättfärdig konkurrensfördel jämfört med sina medkonkurrenter och hur övervakas det att hemlig information om konkurrenterna inte överförs till uppdragsföretaget via Suomen Kenraalikonsultointi Oy och,

om det fastställs att en anbudsgivare har fått orättfärdig konkurrensfördel, finns det då skäl att avbryta anbudsförfarandet?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

På grund av HX-projektets ekonomiska dimensionsklass och den stora samhälleliga betydelsen ägnas en oberoende och objektiv beredning särskild uppmärksamhet inom försvarsförvaltningen. Såväl de karensavtal som den finländska lagstiftningen möjliggör som försvarsförvaltningens interna föreskrifter, anvisningar och åtgärder tillämpas. Utgångspunkten för försvarsförvaltningens anskaffningar, inklusive HX-projektet, är ett öppet, jämlikt och icke-diskriminerande anbudsförfarande.

Enligt 18 § i Finlands grundlag (731/1999) har var och en i enlighet med lagen rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt. Den här rättigheten kan i

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 299/2020 rd

princip inte begränsas. Den här grundläggande rättigheten påverkade för sin del innehållet i karensföreskrifterna som gäller statliga tjänstemän. I 44 a § i statsmannatjänstelagen (750/1994) föreskrivs om karensavtal genom vilket tjänstemannens rätt att övergå till en annan arbetsgivare eller att inleda närings- eller yrkesutövning eller någon annan motsvarande verksamhet begränsas för viss tid.

I lagberedningen om karensregleringen betonade försvarsministeriet i tiden i olika skeden av beredningen kraftigt behovet av en begränsningstid som är längre än sex månader i anslutning till försvarsförvaltningen och särskilt dess anskaffningar av försvarsmaterial.

Inom försvarsförvaltningen har karensavtalen etablerat sig som en del av utnämningsförfarandet gällande den högsta ledningen. Försvarsförvaltningen kan inte besluta om hårdare begränsningar och karenstider än lagstiftningen. Den maximala tiden på sex månader som det föreskrivs om gäller alla statliga tjänstemän och uppgifter och det har inte föreskrivits om undantag av bestämmelsen. Försvarsmakten har tagit initiativ till en föreskrift om förlängning av begränsningstiden. Ändringar i statstjänstemannalagen bereds vid finansministeriet i vars verksamhetsområde statligt anställdas juridiska ställning ingår.

Strafflagens straffbestämmelser om brott mot tystnads- och sekretessbestämmelserna och förpliktelser i enlighet med dessa föreskrifter gäller oberoende av om det har ingåtts ett karensavtal med tjänstemannen. Tystnadsplikten fortsätter att gälla även efter att tjänsteförhållandet har upphört så länge som informationen är sekretessbelagd.

Att Försvarsmaktens förra kommendör general Jarmo Lindgren efter en karenstid på sex månader övergick från den högsta militära tjänsten till konsult för en av anbudsgivarna inom HX-projektet är problematiskt med tanke på HX-projektets transparens. Lindberg och försvarsministeriet hade ingått ett karensavtal i januari 2019. Lindberg övergick till reserven i juli 2019 och avtalet var i kraft till utgången av januari 2020. Trots att en sådan övergång efter att karenstiden upphört inte är olaglig borde en så snabb övergång inte vara möjlig och lagstiftningen borde ändras till den här delen.

HX-anbudsgivaren Lockheed Martin informerade försvarsmakten om Lindbergs konsultroll den 14 april 2020, mer än två månader efter att Lindbergs karenstid hade upphört. Försvarsministeriet gjorde under samma vecka det som kunde göras, det vill säga begränsade mötena mellan dem som beredde HX-projektet och konsulter vilka hade meddelats till ministeriet och framförde ett önskemål om att dessa konsulter i fortsättningen inte ingår i förhandlingsdelegationerna för HX-projektet.

Försvarsministeriet utredde också om Lindberg i samband med att han inledde sin konsultföretagsverksamhet hade brutit mot karensavtalet som han hade ingått med ministeriet. Utredningen blev klar den 23 april 2020 och enligt den hade Lindberg brutit mot avtalsvillkoret i karensavtalet som gällde skyldigheten att informera men det framgick inte tecken på andra karensöverträdelser i samband med utredningen. I utredningen konstateras att Lindberg avsåg att inleda sitt företags faktiska verksamhet först efter att karensavtalet upphört att gälla.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 299/2020 rd

Lockheed Martin uppgav att de avslutade samarbetet med Lindberg den 23 april 2020 och företaget bekräftade den 24 april 2020 att Lindberg inte hade hunnit arbeta i sin konsultroll inom HX-projektet. Trots allt måste det påpekas att Lindberg till följd av sekretessförpliktelsen inte hade fått använda sekretessbelagda uppgifter som han under sin tjänstetid haft tillgång till i sitt arbete som konsult, såvida han hade hunnit inleda detta. Lindberg har medan han var i tjänst meddelat sina bindningar på rätt sätt.

Syftet med HX-projektet är att stärka Finlands trovärdiga och krisförebyggande försvarsförmåga i decennier framöver. Antalet jaktplan och typen av dem har bägge en avsevärd betydelse för förmågan att förebygga kriser och för Finlands försvarssystemets prestationsförmåga. Därför ska HX-systemet väljas utgående från prestationsförmågan.

Anbudsgivarna känner till beslutsmodellen för HX-projektet som baserar sig på den militära prestationsförmågan. Förutom försvarsförvaltningens interna mekanismer övervakar och säkerställer en utomstående expertorganisation att det finns hållbara motiveringar för beslut som fattas gällande projektet och att projektet genomförs i enlighet med den angivna beslutsmodellen. Ett korrekt anbudsförfarande är i allas intresse och eventuella konfliktsituationer – som förhoppningsvis inte uppkommer – avgörs i enlighet med Finlands rättssystem.

Finlands försvar ska skötas långsiktigt och i alla situationer. Det är viktigt att Hornetmaterielets prestationsförmåga ersätts till fullo och i utsatt tid 2021 så som har överenskommit i regeringsprogrammet. Beslutsmodellen för HX-projektet och beslutet om valet som tas och som följer beslutsmodellen lämnar inte utrymme för tolkningar, uppfattningar eller konsultåsikter. Beslutet om valet kommer att basera sig på reglerna och principerna för anbudsförfarandet som uppgetts i anbudsbegäran och målet är att ta fram den bästa möjliga lösningen som en hörnsten för Finlands försvar.

Helsingfors 5.5.2020

Försvarsminister Antti Kaikkonen